

Сълзите за грънчаря

Чувала съм от майсторите грънчари, че жена не може да бъде добра в занаята, защото няма как да удържи тежките топка глина и грънчарски кръг с крехките си ръце. И не се съгласявах. Но когато в Музея на бусинската керамика се натъкнах на паничката със „сълзите на грънчаря“, сложена до старата пещ, се замислих дали тежкият труд при тоя занаят не е истина.

Музеят в Бусинци, открит през 1982 г., е приютил 200 оригинални експоната, формите им са около 100, изработени са от майстори от Бусинци и околните села. Оригинална е и над 100-годишната грънчарска пещ.

Бусинската керамична школа, стъпила с дълбоките си корени в средновековната българска грънчарска традиция, разцъфтява през Българското Възраждане. Подобно на Троян през XVII-XIX в. трънското село Бусинци разцъфтява като един от най-значимите центрове на грънчарството с 300 работилници и няколко хиляди занаятчии. Керамични съдове с най-разнообразно предназначение отиват не само по българските градове, но и до жарките Сирия, Египет, Тунис, до пищния Цариград. После занаятът запада. Още по-после, съвсем в наше време - се модернизира. Но на масата на съвременника рядко ще видите оригинални или модерни български керамични съдове.

С какво се отличава класическата бусинска керамика? Тя не е опростена и съдовете, особено ритуалните, се извайват като скулптура. Тя е богато оцветена в отличителните нюанси на зеленото и жълтото. Тя винаги е орнаментирана. Естествено ще я различавате, ако си дадете труда и ви трябва. Музейните сбирки са за това - да съхранят и да заинтересоват. Аз се загледах например в една сцена, изобразена върху съд от началото на XX в. - лъв и лъвица, вързани със синджир, а между тях скръбна жена с черна забрадка - символ на Македония, останала под турско робство. История върху грънец. Но в керамиката има и музика - от имената на изделията като крондири, сватбарски стомни, рукатки, кадилници, оканичета. И смях - от „шегаджийските“ стомни с по няколко дупки, чучурчета и дръжки.

Имената на майсторите са много. Но най-значимите са Костадин и Петър Гигови - баща и син. Те са светлата памет на бусинската керамика - откриват я за модерния свят. Бащата представя бусинската керамична школа на Първото българско изложение в Пловдив през 1892 г. и получава първа награда и парична сума, с която построява в Бусинци семейна къща. Тя се намира срещу музея и е обявена за паметник на културата. Неговият син прославя бусинската керамика далеч зад пределите на България. Работите му са изложени в Британския музей в Лондон, в Лувъра и Музея на човека в Париж и в музейните сбирки в САЩ, Канада, Япония. Петър Гигов (починал през 1991 г.) става инициатор на създаването на Музея на бусинската керамика.

А „сълзите на грънчаря“? Те са друг грънчарски символ, от легендата за Св. Спиридон, който дълго се опитвал да направи глинена паница и все не успявал, докато не се разплакал горчиво върху сухата пръст. И разбрал, че трябва и вода, за да стане съд.

Моите сълзи обаче са ЗА грънчаря, както и за много други майстори-занаятчии. Сълзите ми са за това, че катастрофално чезнат не само материалните следи на българската култура, но и паметта за тях. Вижте това богатство в Бусинци, докато не е изчезнало.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

